

องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Components of Leadership in Learning Management of Teachers at
Educational Opportunity Expansion Schools under the Primary Educational
Service Area Office in the Northeastern Region

จักรพงษ์ แสนสุริวงศ์¹ วณิกา ฉลากบาง² และวาโร เฟ็งสวัสดิ์³

Jukkamong Saensuriwong, Wannika Chalakbang and Waro Phengsawat

Received: January 17, 2023

Revised: May 01, 2023

Accepted: May 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการใน 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 18 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยการสังเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 18 แหล่ง 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 3) สัมภาษณ์ครูดีเด่น จำนวน 2 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 คือ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างแบบสรุปเพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Sakon Nakhon Rajabhat University

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) ยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของพฤติกรรมบ่งชี้ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 6) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้, ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research article were to study the elements of leadership in learning management of teachers at the Educational Opportunity Expansion School under the Primary Educational Service Area Office in the Northeastern Region. This was a mixed methods research. There were 4 steps in the process: 1) studying documents and research related to the learning management leadership of teachers at the Educational Opportunity Extension School, totaling 18 sources in order to synthesize the elements of learning management leadership of teachers at the Educational Opportunity Extension School. The tool used in the research was a document study form. Data were analyzed from document study by synthesizing the content and analyzing from 18 related documents, 2) interviewing 5 experts, 3) interviewing 2 outstanding teachers in order to obtain the elements of leadership in learning management for teachers at the Educational Opportunity Extension School. The research instrument used in steps 2 and 3 was an open-ended interview form. Data were analyzed by content analysis and a summary was created

to compare with the results from the study of related documents and research, 4) confirming the elements of leadership in learning management of teachers at the Educational Opportunity Extension School by 5 experts. In this step, the researcher analyzed the data by checking the content validity and appropriateness of the behaviors indicating leadership in learning management of teachers at the Educational Opportunity Expanded School from the study of documents and research related to the leadership component of learning management for teachers at the Educational Opportunity Extension School from interviews with experts and confirmation of experts. The results of the research found that the learning management leadership components of teachers at the Educational Opportunity Expansion School had 7 components, namely 1) self-development and fellow teachers, 2) ability to develop curriculum, 3) learning management ability, 4) ability to measure and evaluate learning outcomes, 5) being a leader of change, 6) being able to exchange knowledge, and 7) having morality and ethics.

Keywords: Learning Management Leadership, Teachers' Learning Management Leadership, Educational Opportunity Expansion Schools

บทนำ

ปัญหาการจัดการเรียนรู้มีอยู่หลายปัญหา เช่น ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน ประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ได้แก่ ความรู้และทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนหรือรายวิชาต่าง ๆ ความรับผิดชอบ วินัยในการเรียน รูปแบบการเรียน ความถนัด ตลอดจนทักษะในการทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้สอน เช่น ความพร้อมในการสอน ความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชา เทคนิคการสอน ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอน การทดลองใช้นวัตกรรมหรือรูปแบบการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อการแก้ปัญหา ครูจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ความสำเร็จในการออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับ “ความสอดคล้อง” (Congruence) ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะต้องช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน สามารถทำงาน

อย่างสอดคล้องกันอย่างมีเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยเฉพาะ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2555)

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูในฐานะเป็น ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้และมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้อง พัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ ด้านพฤติกรรมและ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการจัดการเรียนรู้ นอกจากคุณลักษณะ ดังกล่าวข้างต้น ครูที่จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ด้านภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ (อนันตดา ชาวนา, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของนิตยา พรหมพินิจ (2558) ที่ว่าครูเป็นบุคลากรทาง การศึกษาที่สำคัญยิ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์และทักษะที่จำเป็น ภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ การสอน โดยปกติ การสอนเป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่าง “ศาสตร์และศิลป์” ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบทางจิต พิสัย (Subjective Factors) และบางส่วนต้องอาศัยข้อมูลทางวัตถุพิสัย (Objective Data) (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553)

ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นการพัฒนาครูให้สร้างองค์ความรู้ขึ้นเอง ครูต้อง คิดและสร้างสิ่งใหม่ขึ้นในโรงเรียนและในชุมชน ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งมีความสามารถ ด้านการวิจัย บทบาทสำคัญของครูในการทำกิจกรรมทางการศึกษา นอกจากจะทำตามแนวทางของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังต้องคิดและทำขึ้นเองภายในโรงเรียนและท้องถิ่น ของตนเอง ทั้งหลักสูตรการสอนและกิจกรรมของโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ครูจึงจำเป็นต้องปรับตัว พัฒนา และส่งเสริมความก้าวหน้าของตนเอง สอดคล้องกับฐิติมา ไชยมหา (2556) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ครูจะต้องมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ เพราะครูที่มีภาวะผู้นำการจัดการ เรียนรู้ จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบทบาทและตำแหน่งหน้าที่การงานของตนและจะต้องมีการ พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ครูต้องเป็นผู้บริหารชั้นเรียนด้วยประสบการณ์อันชำนาญ ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาวิชาชีพให้ เป็น ที่ยอมรับและเป็นครูผู้นำแห่งการเรียนรู้

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนหลายระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการสอนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษานั้นประสบความสำเร็จในด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้นักเรียนได้เรียนหนังสือ แต่เป็นการเรียนบนความขาดแคลนกว่านักเรียนระดับชั้นเรียนเดียวกันที่ เรียนอยู่ในเมืองหรือโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งคุณภาพการศึกษายังไม่สามารถรับรองได้

ทั้งคุณภาพของสื่อ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการและครู นอกจากนี้ ผลจากการทดสอบระดับชาติ พบว่า คุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น สาเหตุเกิดจากหลายปัจจัย ปัจจัยหลัก คือ ครู ซึ่งโรงเรียนจำนวนหนึ่งขาดแคลนครู บางแห่งไม่มีครูสอนเฉพาะวิชาหรืออาจเกิดจากหลักสูตรการเรียน การสอน การวัดและประเมินผลที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เน้นการท่องจำ ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเบื่อการเรียน ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เน้นการฝึก ภาควิชาปฏิบัติและไม่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ปัญหาที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ ตัวครูที่ขาดภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่าปัญหาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนมีแนวโน้มลดต่ำลง ส่วนหนึ่งเกิดจากคุณภาพของครูที่ไม่มีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจากรายงานการวิจัยเรื่องการประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียนสูง คือ ภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของครู แสดงว่าการที่ ครูมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนและคุณลักษณะของนักเรียน ซึ่งก็คือคุณภาพของการศึกษา โดยโรงเรียน ที่ครูมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้และพฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยดี นักเรียนโรงเรียนนั้นก็เป็ นคนดี เป็นการยืนยันความเชื่อที่ว่าอยากให้นักเรียนเป็นคนอย่างไรครูต้องทำเป็นตัวอย่าง อีกทั้งตัว แปรด้านคุณลักษณะของครูยังส่งผลผ่านทางองค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน แสดงว่า นอกจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูแล้ว คุณลักษณะที่เกี่ยวกับตัวครูโดยตรงก็ยังมี ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน จะเห็นได้ว่าปัญหาที่กล่าวมาโดยเฉพาะปัญหาด้าน ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูหรือคุณลักษณะของครูในด้านความเป็นผู้นำทางการสอนส่งผล ต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพทางการศึกษาโดยรวม

ฉะนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อ การพัฒนาตนเองและโรงเรียน เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านวิชาการ (จารุภัทร บุญสง, 2556) หากมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนก็จะ สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ รวมทั้งงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูมีน้อย และ ยังไม่ปรากฏตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน จึงอาจทำให้การปฏิรูปการศึกษาเกิดปัญหาได้ จากปัญหาและ ความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะ วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำดังกล่าว โดยผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เพื่อยืนยัน

องค์ประกอบและพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3) สัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) และ 4) ยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี (Document Study)

1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวคิดของนักวิชาการ 18 แห่ง ทั้งจากแนวคิดของนักการศึกษาต่างประเทศและจากแนวคิดของนักการศึกษาไทย โดยแนวคิดของนักการศึกษาต่างประเทศ ได้แก่ แนวคิดของ Krug, S. E. (1992); Katzenmeyer, M. & Moller, G. (2001); Suranna, Keith J. & Moss, D. M. (2002); York-Barr, J. & Duke, K. (2004); Richardson, A. & Mackenzie, S. (2006); Fansher, H. (2011) และแนวคิดของนักการศึกษาไทย ได้แก่ อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554); จิตติมา ไชยมหา (2556); จารุภัทร บุญส่ง (2556); รัชฎาพร พิมพ์ชัย (2556); รังสรรค์ สุทาร์มย์ (2556); อนัตตา ชาวนา (2556); ศิริพร กุลสานต์ (2557); สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2558); อีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2559); ประภาดา คนคล่อง (2560); ทิศนา แคมมณี (2560)

2) สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่จากหลายแหล่งข้อมูล และสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ค่าความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างแบบสรุปเพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์

ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นที่ 3 คือ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างแบบสรุปเพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 ยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของพฤติกรรมบ่งชี้ภาวะผู้นำ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำ จากการศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ และการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบโดยแสดงในรูปความถี่ และเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด มาเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าองค์ประกอบบางตัวมีความหมายเหมือนกัน แต่นักวิชาการเรียกชื่อต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวมองค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันแล้วตั้งชื่อใหม่ที่เป็นกลาง หรือเลือกใช้ชื่อขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ดังนี้

1. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน มีดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ 3) การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4) มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ 5) การพัฒนาวิชาชีพครูให้กับเพื่อนร่วมงาน และ 6) เป็นผู้หมั่นฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ รวมความถี่ 7 หรือร้อยละ 58.33

2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน มีดังนี้ 1) การจัดการหลักสูตรและการสอน 2) การเข้าใจ หลักสูตรสถานศึกษา 3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 4) การสร้างและเข้าใจหลักสูตร 5) การเข้าใจและพัฒนาหลักสูตร 6) เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร และ 7) เป็นผู้ประสานงานและจัดการงานเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น รวมความถี่ 7 หรือร้อยละ 58.33

3. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน มีดังนี้ 1)

การเป็นแบบอย่างทางการสอน 2) ความรู้ความสามารถในการสอน 3) การใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน 4) การมีทักษะในการจัดการเรียนการสอน 5) การเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ และ 6) การมีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ รวมความถี่ 6 หรือร้อยละ 50

4. ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ องค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน มีดังนี้ 1) การวัดผลและประเมินผล 2) ความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผล และ 3) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน รวมความถี่ 4 หรือร้อยละ 33.33

5. การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่มีความหมายเหมือนกัน มีดังนี้ 1) การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง และ 2) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 3) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ รวมความถี่ 4 หรือร้อยละ 33.33

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ร้อยละ 30 ขึ้นไป (ความถี่ตั้งแต่ 4) ในการคัดสรรองค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ผลจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างแบบสรุปเพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน และครูดีเด่น (Case Study) คิดเป็นร้อยละ 100 เห็นด้วยกับองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารทั้ง 5 องค์ประกอบ และได้ องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) อีก 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การมีคุณธรรมและจริยธรรม

โดยสรุป องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 6) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม

โดยสรุปผลองค์ประกอบ นิยามปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบ นิยามปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
1. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	การที่ครูแสดงพฤติกรรมการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพครูและเพื่อนร่วมอาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ 2. มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน 3. ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนครู 4. คอยให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมเพื่อนครูในการพัฒนาตนเอง 5. แนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อครูในการทำงานอยู่เสมอ 6. สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนครู
2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร	การที่ครูแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สามารถวิเคราะห์หลักสูตรและประเมินผลหลักสูตร รวมทั้งการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการสร้างหลักสูตร 2. เข้าใจโครงสร้างของหลักสูตร 3. มีการประเมินผลหลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป 4. มีการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลหลักสูตรอย่างชัดเจน 5. มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ 6. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับหลักสูตร
3. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	การที่ครูแสดงพฤติกรรมด้านความรู้ความสามารถในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลายรวมทั้งการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในรายวิชาที่สอนอยู่เสมอ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนและจัดบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น 2. มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถ 5. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมในรายวิชาที่สอน 6. กระตุ้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงตามความถนัดและความสนใจของตนเอง 7. จัดสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อส่งเสริมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
4. ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	การที่ครูแสดงพฤติกรรมด้านความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมผลการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการกำหนดเป้าหมายการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน 2. ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
	เรียนรู้ทุกด้าน สร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้วัดผลด้วยวิธีการที่ถูกต้อง จัดการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีรูปแบบวิธีการที่ชัดเจน และนำผลการวัดและประเมินมาใช้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป	<ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายในการวัดและประเมินผล สร้างเครื่องมือที่มีความหลากหลาย จัดการวัดและประเมินผลนักเรียนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา นำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ
5. การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง	การที่ครูแสดงพฤติกรรมและความสนใจในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ต่าง ๆ สามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ	<ol style="list-style-type: none"> เป็นผู้ที่ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนางานและพัฒนาตนเอง กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนและโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้ไปสู่ความสำเร็จ
6. ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	การที่ครูแสดงพฤติกรรมด้านการถ่ายทอดและรับความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคลหรือสมาชิกกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน โดยมีสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร ความไว้วางใจ เชื่อใจ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก	<ol style="list-style-type: none"> มีทักษะในการถ่ายทอดและรับความรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคลหรือสมาชิกกลุ่ม มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก มีความสามารถในการเลือกสถานที่ในการสนทนาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร
7. การมีคุณธรรมและจริยธรรม	การที่ครูแสดงพฤติกรรมหรือประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบอันดีงามทั้งทางกาย วาจาและใจ เช่น ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความพากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ	<ol style="list-style-type: none"> การมีความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรัก ความเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้เรียน การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับความเป็นครู ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในวงการการศึกษา มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู และความพากเพียร

จากการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารทั้งหมด 18 แหล่ง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ

อีกจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

ข้อที่	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	4.70	0.29	มากที่สุด
2	ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร	4.76	0.14	มากที่สุด
3	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	4.77	0.21	มากที่สุด
4	ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.76	0.22	มากที่สุด
5	การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง	4.68	0.22	มากที่สุด
6	ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.68	0.22	มากที่สุด
7	การมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ	4.52	0.17	มากที่สุด
	รวม	4.70	0.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.77$) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.76$) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.76$) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ($\bar{X} = 4.70$) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.68$) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.68$) และการมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ($\bar{X} = 4.52$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาขององค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 18 แหล่ง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน การสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน และยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คน เพื่อให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีความ

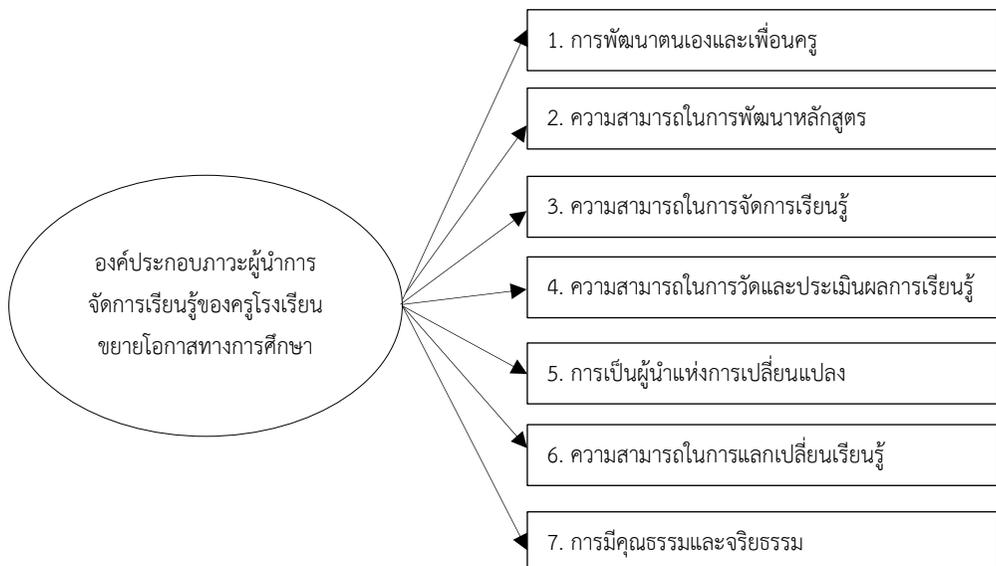
สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์กรประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 7 องค์กรประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 6 ตัว ได้แก่ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนครู คอยให้ความช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครูในการพัฒนาตนเอง แนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อครูในการทำงานอยู่เสมอ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู 2) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 6 ตัว ได้แก่ มีความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการสร้างหลักสูตร เข้าใจโครงสร้างของหลักสูตร มีการประเมินผลหลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป มีการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลหลักสูตรอย่างชัดเจน มีการกำกับนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับหลักสูตร 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 7 ตัว ได้แก่ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมในรายวิชาที่สอน กระตุ้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงตามความถนัดและความสนใจของตนเอง จัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อส่งเสริมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา 4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 6 ตัว ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายในการวัดและประเมินผล สร้างเครื่องมือที่มีความหลากหลาย จัดการวัดและประเมินผลนักเรียนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา นำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ 5) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ เป็นผู้ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนางานและพัฒนาตนเอง กระตุ้น จูงใจเพื่อนครูให้มีการเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนและโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้ไปสู่ความสำเร็จ 6) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ มีทักษะในการถ่ายทอดและรับความรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคลหรือสมาชิกกลุ่ม มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก มีความสามารถในการเลือกสถานที่ในการสนทนาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5

ตัว ได้แก่ การมีความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรักความเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้เรียน การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับความเป็นครู ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในวงการการศึกษา มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู และความพากเพียร ซึ่งผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และการสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิและครูดีเด่นมีความเห็นสอดคล้องตรงกันกับผลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 18 แหล่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น ต้องมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบเพิ่มเติมที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างหลากหลายและรัดกุม ดังนั้น ผลการวิจัยจึงทำให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะนอกจากที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารหรือจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งยังทำการสัมภาษณ์ครูดีเด่น (Case Study) จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นครูที่มีผลงานด้านการจัดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ ระดับชาติ ทำให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องและครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอารัตน์ ราชพัฒน์ (2554) ได้จำแนกองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การเป็นแบบอย่างทางการสอน 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของฐิติมา ไชยมหา (2556) จำแนกองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา 2) ความรู้ความสามารถในการสอน 3) ความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ และ 5) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับผลวิจัยของจารุภัทร บุญส่ง (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางการสอนมีองค์ประกอบแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการพัฒนานักเรียน และ 4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชฎาพร พิมพิชัย (2556) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างและเข้าใจหลักสูตร 2) การกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ 3) การใช้กลยุทธ์ในการ

จัดการเรียนการสอน 4) การมีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับรังสรรค์ สุธารมย์ (2556) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบ ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการเรียนรู้ 2) การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 3) การเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ และ 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของอนันตดา ซาวนา (2556) ได้จำแนกภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการสอน 3) การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ 4) การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริพร กุลสานต์ (2557) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบของภาวะผู้นำ การจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเข้าใจและพัฒนาหลักสูตร 2) กระบวนการ จัดการเรียนรู้ 3) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) การมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความ เป็นครู และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2558) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบ ภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ของครูออกเป็น 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม 2) มี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3) มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี 4) มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร 5) มีวิสัยทัศน์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง 6) มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ หลากหลาย 7) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ 8) มีความสามารถวัดและ ประเมินผล และ 9) มีคุณลักษณะของผู้นำที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 6) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7) การมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งทั้ง 7 องค์ประกอบดังกล่าวล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครูเพราะทั้ง 7 องค์ประกอบนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่ครูควรได้รับการพัฒนาหรือทำให้เกิดขึ้นภายในตัวครูเพื่อที่จะเป็นสิ่งยืนยันว่าครูท่านนั้นเป็นครูที่มีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหากครูขาดคุณลักษณะหรือขาดการพัฒนาในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมองค์ประกอบนั้นเพื่อให้เป็นครูที่มีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำองค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 7 องค์ประกอบ ไปสร้างหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูได้
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นกรอบในการตรวจสอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาได้
3. จากผลการยืนยันองค์ประกอบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้ครูมีภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนควรนำผลการวิจัยไปเป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของตนเอง
2. ครูผู้สอนสามารถศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำกรอบแนวคิดจากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยไปเป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูในสังกัดหรือสถานศึกษาของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- จารุภัทร บุญส่ง. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ดุขฎุฎินิพนธ์ครุศาสตรดุขฎุฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). การสอนอย่างเป็นกระบวนการ. *วารสารวิชาการ*, 15(1), 3-5.
- ฐิติมา ไชยมหา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ดุขฎุฎินิพนธ์ครุศาสตรดุขฎุฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน *การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2559 (28 สิงหาคม 2559)*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- นิตยา พรหมพินิจ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรม การบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประภาดา คนคล่อง. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนอนุบาลคำชะอี. (ดุขฎุฎินิพนธ์ครุศาสตรดุขฎุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : บริษัท โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.

- รังสรรค์ สุทาร์มย์. (2556). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุขฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการ บริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชฎาพร พิมพ์พิชัย. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอน ใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุขฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). คณะ ครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริพร กุลสานต์. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (ดุขฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษ ที่ 21*. กรุงเทพฯ : 9119 เทคโนโลยี.
- อนันตดา ชาวนา. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตตรวจราชการ ที่ 11*. (ดุขฎีนิพนธ์ครุศา สตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada : Springbank Community High School.
- Katzenmeyer, M. & Moller, G. (2001). *Awakening the sleeping giant: Helping teachers develop as leaders*. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.
- Krug, S. E. (1992). Instructional Leadership A Constructivist Perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28, 430-443.
- Richardson, A. & Mackenzie, S. (2006). Identified the characteristics and responsibilities of teacher leaders. *Journal of Staff Development*, 26(3), 54-59.

- Suranna, K.J. & Moss, D.M. (2002). *Exploring Teacher Leadership in the Context of Teacher Preparation*. (Reports Research). Paper presented at the 83rd Annual American Educational Research Association Meeting, New Orleans, LA.
- York-Barr, J. & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316.